

Ympäristöministeriö
Kansliapäällikkö Hannele Pokka, Tampereella 29.11.2012

KANNANOTTO

Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liitto ry (Liitto) on alueellisten vesiensuojeluyhdistysten yhteenliittymä, jonka tehtävänä on edistää vesien- ja ympäristönsuojelutyötä yhteistyössä viranomaisten ja muiden tahojen kanssa. Yhdistysten ja niiden jäsenistön kautta Liitto edustaa laajapohjaisesti ja monipuolisesti maamme vesien käyttäjiä kuten kuntia, teollisuutta, neuvontajärjestöjä, vesiosuuskuntia, vesialueiden omistajia ja paikallisia suojeluyhdistyksiä. Liiton toiminta-alue ja asiantuntijaverkosto kattavat lähes koko maan.

Alueelliset vesiensuojeluyhdistykset tuottavat huomattavan osan vesistöjen velvoitetarkkailutuloksista, joten Liitolla jäsenyhdistyksineen on vahva käytännön kokemus ympäristötiedon tuottamisesta. Liitto esittää kannanotossaan näkemyksensä ja yhteistyövalmiutensa velvoitetarkkailujen kehittämiseksi.

1. Hyvät velvoitetarkkailukäytännöt

Maassamme on hyödynnetty vesistötietoja jo vuosisatoja. Yhä edelleen ympäristön tilan seurantatietoja tarvitaan yhteiskuntamme toimintojen ohjauksessa. Vesiensuojeluyhdistykset ovat huolissaan ympäristöviranomaisten seurannan ja valvonnan resurssien vähenemisestä.

Ympäristöhallinto on osaltaan varautunut ympäristötiedon riittävyteen valmistelemalla julkaisun ”Ympäristön tilan seurannan strategia 2020”. Strategiassa määritellään ympäristötiedon keruulle, varastoimiselle ja hyödyntämiselle strategiset tavoitteet, sekä niiden toteuttamisen keinot ja toimenpiteet. Valmistelua on ohjannut koordinaatioryhmä ja työtä ovat kommentoineet valtionhallinnon viranomais- ja asiantuntijatahot. Työn loppuvaiheessa maaliskuussa 2011 strategiasta järjestettiin avoin keskustelutilaisuus, jossa sovittiin, että strategiasta pyydetäisiin sidosryhmiltä kommentteja tai lausuntoja.

Liitto muistuttaa, että velvoitetarkkailuilla on huomattava merkitys ympäristön tilan seurannassa, sillä vesistöjen seurantatuloksista yli puolet tuotetaan velvoitetarkkailuilla. Strategiassa toimenpiteenä on esitetty velvoitetarkkailujen kehittämistä, mikä on myös Liiton tavoitteena. Koska tarkkailuvelvollisten kuormitusmäärät ja osuudet ovat voimakkaasti alentuneet, velvoitteita ei kuitenkaan voida laajentaa. Päinvastoin on vaarana, että havaintoverkosto supistuu niin paljon, ettei riittäviä tietoja vesistöistä saada. Keskeisenä kehittämistoimenpiteenä tulisi kiinnittää huomiota velvoitetarkkailujen ja muiden seurantojen yhteensovittamiseen. Näin vesistöjen tilasta saataisiin jatkossakin kustannustehokkaasti mahdollisimman luotettava kuva.

Vesiensuojeluyhdistykset ovat toteuttaneet ja kehittäneet erityisesti vesistöalueita kattavia yhteistarkkailuja. Jotta vesistöistä tuotetaan jatkossakin riittävät tiedot, pistekuormittajien velvoitetarkkailuihin olisi saatava mukaan hajakuormitus (maa- ja metsätalous, hulevedet, haja-asutus) sekä myös kuntien ja valtionhallinnon toteuttamat seurannat.

Yhteistarkkailuja on mahdollista kehittää ja hyödyntää tehokkaammin myös toteuttamalla erillisselvityksiä sekä yhdistämällä tarkkailuihin tutkimus- ja kehittämishankkeita. Tavoitteena tulisi olla myös kalataloudellisten tarkkailujen linkittäminen kiinteämmin vesistötarkkailuihin.

Alla on esitetty esimerkkejä velvoitetarkkailujen kehittämisestä:

Kallaveden yhteistarkkailua on toteutettu vuodesta 1975 saakka. Tarkkailua on täydennetty sekä tutkimuslaitosten että erityisesti toiminnanharjoittajien toteuttamilla minimiravinne- ja ammoniumtyppiselvityksillä, jätevesien kulkeutumisselvityksillä, mikrobitutkimuksilla, alueellisilla rehevyysselvityksillä sekä ainetaselaskelmilla. Tällä hetkellä erillisselvitykset ovat kiinteänä osana yhteistarkkailuohjelmaa ja kokemukset ovat olleet positiivisia.

Kyrönjoella valtion velvoitetarkkailuiden (vesistöjärjestelyt ja -rakentaminen) veden laadun seuranta raportoidaan konsultin toimesta Kyrönjoen yhteistarkkailun vuosiyhteenvedossa. Lisäksi yhteistyöhön sisältyy kalastustiedustelun toteutus. Raportoinnin ja tiedustelun kustannukset jaetaan ELY-keskuksen ja toiminnanharjoittajien kesken.

Vantaanjoen alueella on toteutettu runsaasti yhteistarkkailua tukevia tutkimushankkeita, joissa on selvitetty mm. jäte- ja hulevesien, haja-asutuksen jätevesien sekä maatalouden vesistövaikutuksia. Vantaanjoen valuma-alueen Lepsämänjoessa on yhteistarkkailun havaintopaikka sekä Uudenmaan ELY-keskuksen seurantapaikka. Lisäksi joki kuuluu FinLTSER-verkostoon ja on osa MYTVAS-tutkimusalueetta. Siten maatalouden vaikutusten todentaminen osana yhteistarkkailua ja yhteistyössä tutkimuslaitosten, valtionhallinnon sekä vesiensuojeluyhdistyksen kanssa pystyttäisiin toteuttamaan kustannustehokkaasti.

Haitallisten aineiden osalta strategiassa todetaan, että velvoitetarkkailun osuutta seurannoissa lisätään. Perusteita ja muuta sisältöä tälle ei ole kuitenkaan esitetty. Liitto korostaa, että tarkkailujen tulee olla toiminnanharjoittajan kannalta perusteltuja. Tarkkailujen suunnittelussa ja toteutuksessa on hyödynnettävä esiselvityksiä. On myönteistä, että tarkkailtavat prioriteettiaineet ovat tällä hetkellä rajattu niihin, joita tutkimuksissa on myös havaittu. Lähtökohtana tulee olla päästöjen syntymisen ehkäisy. Tarkkailu tulee vastaavasti kohdentaa ensisijaisesti eri jätevesijakeisiin, jotta toimenpiteet päästöjen vähentämiseksi voidaan toteuttaa. Haitallisten aineiden vesistö tarkkailut tulee toteuttaa vasta kuormitustarkkailun tulosten perusteella.

Velvoitetarkkailutiedon laatu mainitaan strategiassa yksinomaan puutteena, vaikka vesiensuojeluyhdistykset ovat edistäneet ja vaatineet laatua tarkkailuihin. Liitto korostaa, että on kiinnitettävä huomiota tarkkailun kokonaislaatuun, johon sisältyy ammattitaitoinen näytteenotto ja kuljetus, luotettavat analyysimenetelmät sekä riittävä raportointi. Tärkeänä osana laadukkaan tarkkailutiedon hankkimisessa ovat näytteenottajien sertifiointi, menetelmien akkreditointi, tietojen dokumentointi ja tallennus sekä SYKE:n vertailulaboratoriotoiminta, menetelmästandardisointi ja koulutustoiminta. Yhtenäistämistä ja ohjeistamista tarvitaan etenkin raportoinnin sisällöstä ja vaatimuksista.

Seurannan strategiassa esitetään toteutettavaksi myös ympäristön tilan seurantojen kehittämishanke. Liitto jäsenyhdistyksineen on kiinnostunut osallistumaan sekä laatutyön kehittämiseen että strategiseen seurantojen kehittämishankkeeseen.

2. Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liiton esitykset velvoitetarkkailujen kehittämiseksi

1. Pistekuormittajien velvoitetarkkailuihin tulee sisällyttää myös hajakuormittajat kuten maa- ja metsätalous sekä kuntien ja valtionhallinnon seurannat. Hajakuormituksen vesistövaikutusten seurannat esitetään yhdistettäväksi vesistöalueiden yhteistarkkailuihin.
2. Yhteistarkkailuihin tulee yhdistää erilliselvityksiä sekä tutkimus- ja kehittämishankkeita.
3. Haitallisten aineiden tarkkailussa lähtökohtana tulee olla päästöjen syntymisen ehkäisy. Tarkkailu tulee vastaavasti kohdentaa ensisijaisesti eri jätevesijakeisiin ja vesistö tarkkailut tulee toteuttaa perustuen kuormitustarkkailun tuloksiin.
4. Liitto jäsenyhdistyksineen kantaa huolta luotettavasta ja pitkäjänteisestä velvoitetarkkailujen toteuttamisesta ja osallistuu mielellään laatutyön kehittämiseen sekä ympäristön tilan seurantojen kehittämishankkeeseen.